

ECZACI RESSAMLAR: SPITZWEG, WHITE VE RECOUVREUR

Pharmacists as Painters: Spitzweg, White and Recouvreur

Halil Tekiner¹, Süheyl Furkan Konca²¹Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü
²Araş. Gör., Erciyes Üniversitesi Eczacılık Fakültesi**Öz**

Giriş: Sanat tarihinde derin izler bırakmış sanatçılar arasında birçok eczacı da yer almaktadır. Bununla birlikte, literatürde eczacı ressamlar hakkındaki çalışmaların, genellikle sanat tarihi alanıyla sınırlı kaldığı ve konunun eczacılık tarihi açısından derinlemesine incelenmediği görülmektedir.

Gereç ve Yöntem: Retrospektif özellikteki bu çalışmada, on dokuzuncu yüzyılda doğmuş ünlü eczacı-ressamlar Carl Spitzweg (1808–1885), John White (1854–1943) ve Adrien Recouvreur (1858–1944) hakkında Almanca, İngilizce ve Fransızca yazılmış biyografik kaynaklarda yer alan bilgiler değerlendirilmiş ve eczacılık mesleğinin, bu kişilerin oluşturdukları sanat eserlerini nasıl etkilediği tartışılmıştır.

Bulgular: Alman romantizm çağı ressamlarından Spitzweg, 1825–1828 yılları arasında eczacı çırağı olarak çalışmış, 1830–1832 yılları arasında ise Münih Üniversitesi'nde eczacılık eğitimi almıştır. 1833'te eczacılık mesleğini bırakarak tüm zamanını resme vermiştir. İngiltere'nin Bath şehrinde doğan White, Bristol'de eczacılık eğitimi almıştır. 1878'de Güney Avustralya'ya göç etmiş; burada önce Kent Town'da, daha sonra ise Kadina ve Port Lincoln'da eczane açmıştır. 1899'da eczacılık mesleğini bırakmış ve yaşamının geri kalan kısmını sanat ve resimle uğraşarak geçirmiştir. Commercy'de doğan Fransız ressam Adrien Recouvreur ise Nancy ve Reims'de eczacılık eğitimi tamamlayarak 1885'te eczacı unvanını almıştır. Resme daha çok zaman ayırabilmek için 1890'lı yılların sonlarında eczacılık mesleğini bırakmıştır. Tartışma: Spitzweg ve Recouvreur'ü eczacılık mesleğini terk ederek resim yapmaya iten nedenler arasında, yakalandıkları hastalıkların da rol oynamış olabileceği düşünülmektedir. Çalışmaya konu olan eczacı-ressamlar arasında uluslararası alanda en çok tanınan isim Spitzweg iken White ve Recouvreur'ün ünü sırasıyla Avustralya ve Fransa ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca, bu ressamların eserlerinden, eczacılık eğitiminde de yararlanılabileceği düşünülmektedir.

Sonuç: Spitzweg, White ve Recouvreur'ün resim alanındaki başarılarında, eczacılık eğitimleri sırasında edindikleri kimya ve botanik bilgilerinin önemli katkısı olmuştur.

ABSTRACT

Introduction: There are many pharmacists considered among the artists who had a deep impact in the history of art. However, it has been observed that the current literature mostly deals with pharmacist-painters' importance in terms of the history of art, but it does not discuss them in terms of the history of pharmacy in detail.

Material and Method: This retrospective study examines the biographical resources written in German, English and French languages about Carl Spitzweg (1808–1885), John White (1854–1943), and Adrien Recouvreur (1858–1944), the famous pharmacist-painters born in the 19th century, and it discusses how the pharmacy profession influenced their artistic works.

Findings: Spitzweg was a German romanticist painter who worked as a pharmacist's apprentice between 1825 and 1828. Between 1830 and 1832, he furthered his studies in the field of pharmacy at the University of Munich. However, he quit the pharmacy profession in 1833, then fully devoted his time to painting. Born in Bath, England, White trained as a pharmacist in Bristol. In 1878, he immigrated to South Australia, where he would set up pharmacies first in Kent Town and then in Kadina and Port Lincoln. He quit the pharmacy business in 1899 and spent the rest of his life indulging in art and painting. French painter Recouvreur was born in Commercy. After studying pharmacy in Nancy and Reims, he qualified as a pharmacist in 1885. In the late 1890s, however, he quit pharmacy work in order to spend more time in painting.

Discussion: Among the reasons that caused Spitzweg and Recouvreur to quit the pharmacy profession and devote their lives to painting might be the health problems they suffered. While Spitzweg is the most celebrated pharmacist-painter at an international level, White's and Recouvreur's fames have remained limited within Australia and France, respectively. Moreover, it is thought that the works of these painters can be usefully employed in pharmacy curriculum. Result: The chemical and botanical knowledge that Spitzweg, White, and Recouvreur learned during their pharmacy education greatly contributed to their success in the field of painting.

Keywords: Biography, History of pharmacy, Medicine in art, Paintings, Pharmacists

Anahtar kelimeler: Biyografi, Eczacılar, Eczacılık tarihi, Resimler, Sanatta tıp

Lokman Hekim Dergisi, 2017;7(1):20-27

Geliş Tarihi - Received: 05.06.2016; Kabul Tarihi - Accepted: 09.11.2016

İletişim - Correspondence Author: Halil Tekiner, Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü- Erciyes University Gevher Nesibe Institute of the History of Medicine 38039, Melikgazi/Kayseri - Türkiye
htekiner@erciyes.edu.tr

Sanatçı-Eczacı Melih Ziya Sezer'in 85. doğum günü anısına,

Giriş

Eczacılık, yüzyıllar boyunca hem bilimsel hem de sanatsal yönü olan bir meslek olarak kabul edilmiş, eczacılardan ise meslekî bilgi ve becerilerini sanatsal incelik ve özenle sunmaları beklenmiştir. Nitekim hekimler, geçtiğimiz yüzyıla kadar reçetelerinin alt kısımlarına, eczacılara hitaben “secundum artem” (sanatınıza göre [hazırlayınız]) yazmışlardır. Doğası gereği sanatla iç içe olan bu meslekten, dünya sanat tarihinde derin izler bırakmış Henrik Ibsen ve Agatha Christie gibi yazarların, Ludwig Bechstein ve Georg Trakl gibi şairlerin, Caspar Neumann ve Eduard Lucerna gibi bestecilerin ya da Carl Spitzweg, John White ve Adrien Recouvreur gibi ressamların çıkmış olması bu nedenle çok da şaşırtıcı değildir. Ne var ki literatürde ressam eczacılar hakkındaki çalışmaların, genellikle sanat tarihi alanıyla sınırlı kaldığı ve konunun eczacılık tarihi açısından derinlemesine incelenmediği görülmektedir. Bu eksiği dikkate alarak hazırlanan bu makalede, bahsi geçen ressam eczacıların hayat hikâyelerinden, eczacılık alanındaki çalışmalarına vurgu yapılarak bahsedilecek ve eczacılık mesleğinin bu kişilerin sanat eserlerini nasıl etkilediği tartışılacaktır.

Gereç ve Yöntem

Retrospektif özellikteki bu çalışmada on dokuzuncu yüzyılda doğmuş ünlü eczacı-ressamlar Carl Spitzweg, John White ve Adrien Recouvreur hakkında Almanca, İngilizce ve Fransızca yazılmış biyografik kaynaklarda yer alan bilgiler değerlendirilmiş ve eczacılık mesleğinin bu kişilerin sanat eserlerini nasıl etkilediği tartışılmıştır.

Bulgular

Çalışmaya konu olan eczacı-ressamların hayat hikâyeleri ve eczacılık mesleği ile olan ilişkileri mevcut literatür bilgileri dikkate alınarak aşağıda verilmiştir.

Carl Spitzweg (1808–1885)

Şekil 1. Carl Spitzweg'in otoportresi (1835) (Der Maler und Apotheker, 2003)

Alman eczacı, şair ve ressam Carl Spitzweg, 5 Şubat 1808 tarihinde Münih'de dünyaya gelmiştir (Şekil 1). Latin Okulu'ndan mezun olduktan sonra bir süre Münih'te Stadt-Apotheke ve ardından Bayerischen Hof Apotheke'de eczacı çırağı olarak çalışmış, 1830 yılında ise Münih Üniversitesi'nde eczacılık eğitimine başlamıştır.¹ Burada tanıştığı farmakoloji profesörü Johann Andreas Buchner (1783–1852) ve botanik profesörü Joseph Gerhard Zuccarini (1797–1848), Spitzweg'in kimya ve botaniğe ilgi duymasında etkili olmuşlardır. Eczacılık tarihinde söğüt kabuğundan salisin'i izole etmesiyle (1828) bilinen Buchner, Spitzweg'e öğrencilik hayatı boyunca kendi laboratuvarında çalışma izni vererek onun deneysel kimya bilgilerini ilerletmesine katkıda bulunmuştur. Saygın bir botanik araştırmacısı olan Profesör Zuccarini ise botanik gezilerine Spitzweg'i davet etmiş ve onu bu gezilerden topladığı bitkilerle kendi herbaryumunu kurmaya teşvik etmiştir. Spitzweg 1832 yılında eczacılık sınavını başarı ile geçmiş, ardından İtalya'yı gezmiştir.^{1,2}

1833 yılında yakalandığı tifo hastalığı Spitzweg'i eczacılıkla ilgili planlarından vazgeçmeye zorlamıştır. O dönemde diğer birçok Bavyalı genç eczacının yaptığı gibi, yardımcı eczacı olarak İsviçre'ye yerleşmek yerine dinlenmek için Sulz'daki (Peißenberg) bir termal kaplıcaya gitmiştir. Genel bir kural olarak hastaların karakalem çizimler yapmaları ve akşam saatlerinde de bu çizimleri sergilemelerinin istendiği bu kaplıcada, Spitzweg'in çizimlerini gören kaplıca yöneticisi Dr. Zeus onu ressam olması için cesaretlendirmiştir.^{3,4} Spitzweg aynı yıl eczacılık mesleğini bırakarak tüm zamanını resme vermiş; dönemin önde gelen Flaman ressamlarının çalışmalarını taklit ederek temel çizim ve yağlı boya tekniklerini kendi kendine öğrenmeye çalışmıştır. Çevresindekiler, Spitzweg'in eczacılık mesleğini bırakmasını, 1828 yılında babasından kalan yüklü mirasın sağladığı maddi özgürlüğe bağlamışsa da Spitzweg, durumun böyle olmadığını kardeşine yazdığı bir mektubunda şu sözlerle açıklamıştır:² “[B]ana gelecek olursak, ne evlenmeyi ne de eczane açmayı düşünüyorum. Nasıl olsa diplomamı aldım ve istediğimde yıllar sonra bile eczane açabilirim. 40 yaşına kadar başka bir alanda ilerlemeyi hedefliyorum.

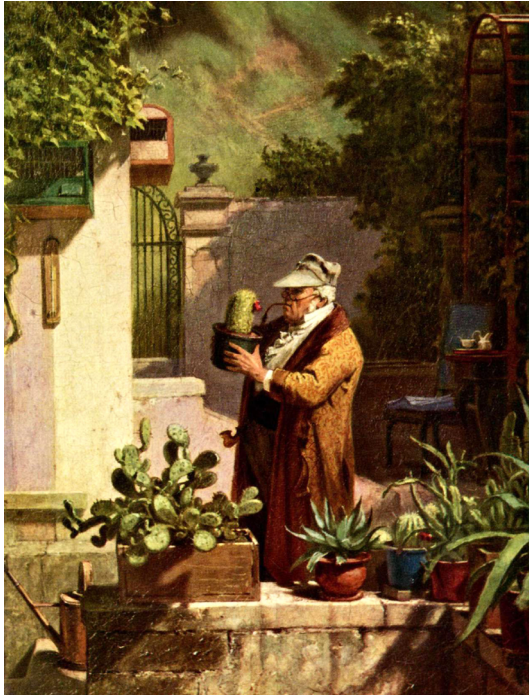
Umarım 40 yaşında tekrar eczacılığa dönerim. Bu arada bu kararımın babamın mirasıyla ilgisinin olmadığını da belirtmek isterim. Bu fikir botanik gezilerimden beri içimde filizleniyor..."

1839'da Münih'te açtığı ilk kişisel sergisinin gördüğü ilgisizlik, Spitzweg'i tam bir hayal kırıklığına uğratmış ve uzunca bir süre yeni sergilere katılmak yerine yerel gazete ve mizah dergilerine karikatür ve çizimlerini göndermekle yetinmesine neden olmuştur.³ Spitzweg'in resim alanındaki başarısının kabulü ise ancak 1860'lı yıllarda gerçekleşebilmiştir.⁴

Farklı ressamın eserlerini yerinde incelemek için Prag, Venedik, Paris ve Londra'nın da aralarında bulunduğu birçok şehri dolaşan Spitzweg 1865'ten sonra sağlık sorunları nedeniyle seyahatlerine son vermek zorunda kalmıştır. Ömrünün geri kalan kısmını Münih'te geçirmiş ve 23 Eylül 1885'te yaşamını yitirmiştir.² Ölümünden sonra Almanya'daki birçok cadde ve sokağa ismi verilmiş; ölümünün 100. yılı (1985) ve doğumunun 200. yılında (2008) anısına pul ve hatıra paraları bastırılmıştır.

Alman romantizm çağı ressamı arasında çok önemli bir yere sahip olan Spitzweg "Biedermeier" üslubunun Almanya'daki en tipik temsilcisi kabul edilmektedir. Konularını yerel kaynaklardan seçmiş; genellikle küçük kasabalarda yaşayan ayırksız insanlar, postacılar, gece bekçileri, sokak çalgıcıları ve âşıkları yer yer mizahi bir üslupla ele almıştır.³

Spitzweg kimya alanındaki bilgilerini kullanarak yeni renkler üretmiş bir ressamdır. Bunun en başarılı örneği, resimlerinde sıkça kullandığı ve çağdaş ressamın eserlerinin hiçbirinde bulunmayan açık mavi rengidir. Botaniğe ilişkin bilgisi, bitkilerin morfolojik yapılarındaki ayrıntıları eserlerine başarıyla aktarmasını mümkün kılmıştır.² Resimlerinde özellikle tıbbî bitkiler (Stockrose in einem Bauengarten 1842, Malvenstaude 1854, Der Eremit als Blumenfreund 1860), agave (Stehender Orientale neben einer großen Agave 1849, Die Jugendfreunde 1855, Der Gartenfreund 1860) ve kaktüs türlerini (Der Kakteenfreund 1848, Der Herr Pfarrer als Kakteenfreund 1856) kullanmış ve bu bitkileri tablolarında çeşitli ışık oyunları ile vurgulamaya özel önem vermiştir (Şekil 2).^{2,3} Eserlerinde eczacı çıraqları ve eczanelere (Storchen-Apotheke 1860, Der verliebte Provisor 1878) de yer vermiş (Şekil 3), bazı tablolarında ise eczacılık bilgilerini benzeşim yoluyla aktarmayı tercih etmiştir.² Bunun en tipik örneğine "Leylek Eczanesi" (Storchen-Apotheke) adlı eserinde rastlanmaktadır. Spitzweg bu tabloda bir eczacı çırağını, yoldan geçen kırmızı etekli genç kıza dikkatle bakarken çizmiştir. Tablonun sol tarafında ise bir saksı içindeki kırmızıbiber fidesi (Capsicum annuum) yer almaktadır. Bu durum Spitzweg'in, bu bitkiden elde edilen kapsikain'in kan dolaşımını hızlandırıcı ve afrodisyak etkilerine gönderme yaparak biberin kırmızı tonunun ayısını genç kızın eteğinde bilinçli olarak kullanmış olabileceği ihtimalini düşündürmektedir.

Şekil 2. Carl Spitzweg'in "Der Kaktusfreund" (Kaktüsdostu) başlıklı tablosu (1856) (Der Maler und Apotheker, 2003)

Şekil 3. Carl Spitzweg'in "Der verliebte Provisor" (Aşık Eczacı Çırağı) başlıklı tablosu (1878) (Apotheker und Apotheke im Werk Carl Spitzwegs, 1958)

John White (1854–1943)

Şekil 4. John White'in 1920'li yıllarda çekilmiş bir fotoğrafı (The News, 1926)

Güney Avustralyalı eczacı, iş adamı ve ressam John White 1854 yılında İngiltere'nin Bath şehrinde doğmuştur (Şekil 4). Eczacılık eğitimini Bristol'de tamamladıktan sonra 1878'de Güney Avustralya'ya göç etmiş ve burada önce Kent Town'da, daha sonra ise Kadina ve Port Lincoln'da eczane açmıştır. Güney Avustralya Eczacıları Birliği'nin kurucusu ve ilk yöneticilerinden birisi olan White, uzun yıllar bu birliğin başkanlığını yürütmüş, daha sonra Adelaide Hastanesi yönetim kurulu üyeliğine ve Eczacılar Kurulu başkanlığına seçilmiştir. Başkanlık görevini uzun süre devam ettirmesine rağmen, hem iş yaşamındaki baskı ve sıkıntılardan kurtulmak hem de sanatsal uğraşlarına daha çok zaman ayırabilmek için 1899'da eczacılık mesleğini bırakmış ve işlerini oğlu Ecz. Howard Gordon White'a devretmiştir.^{5,6}

Çeşitli ticari ve sosyal işlerle de uğraşmış olan White, ortağı olduğu Coolgardie Altın ve Madencilik Şirketi aracılığıyla Batı Avustralya'daki madenlerden hatırı sayılır bir servet kazanmıştır. Adelaide Halk Kütüphanesi ve Güzel Sanatlar Müzesi'nde yönetim kurulu üyeliğinin yanı sıra Güney Avustralya El Sanatları Müzesi'nin başkanlığını yürütmüştür. John White 1943 yılında hayatını kaybetmiştir.⁶

Yaşamının 50 yıldan fazla süresini sanata adanmış olan White, üyesi olduğu sanat topluluklarının açtığı sergilere genellikle manzara resimleriyle katılmış, Avustralya sanat çevrelerinde ressamlığının yanı sıra sanat uzmanı ve eleştirmen olarak da ün kazanmıştır. 1892 yılında kurulan Adelaide Easel Club'ın (diğer adıyla Güney Avustralya Ressamları Topluluğu) kurucu üyeleri arasında yer almış, daha sonra Güney Avustralya Sanat Topluluğu ile birleştirilen bu oluşumda 1911–1914, 1919–1921 ve 1923–1927 yılları arasında üç dönem başkanlık yapmıştır.⁶ İyi derecede kimya bilgisine sahip olması nedeniyle yeni renkler geliştirerek bunları kendi tablolarında kullanmış; doğa resimlerinde ise bitkilerin morfolojik özelliklerini ayrıntılı olarak aktarmaya özen göstermiştir. Yaşlılık yıllarında da resim yapmaya devam eden White'in "Land of the Salt Bush", "From the Sand Dunes" ve "Near the Pioneer's Anchorage" başlıklı tabloları günümüzde Güney Avustralya Sanat Galerisi'nde sergilenmektedir (Şekil 5).

Şekil 5. John White'in "Land of the Salt Bush" (Tuzçalısı Arazisi) başlıklı tablosu (1898) (Art Gallery of South Australia, Adelaide, Avustralya)

Adrien Recouvreur (1858–1944)

Fransız eczacı, oymacı, ressam, yazar ve sanat eleştirmeni Étienne Victor Adrien Recouvreur, 27 Ocak 1858 tarihinde Fransa'nın kuzeydoğusundaki Commercy kasabasında (Meuse) doğmuştur (Şekil 6).⁷ 1875'te Nancy Lisesi'nden mezun olduktan sonra ailesinin isteğine uyarak Nancy'deki eczacılık okuluna kaydolmuş Recouvreur, burada geçirdiği birkaç yılın ardından eğitimine Reims'de devam etmiştir. Ne var ki hidrartoz (eklemlerde su birikmesi) hastalığı yüzünden eczane stajlarını düzenli olarak yapamadığı için mezuniyeti bir hayli gecikmiş, diplomasını ancak 1885'te alabilmiştir. Mezun olduktan sonra, doğduğu kasabaya dönerek "Pharmacie Lorraine" adıyla kendi eczanesini açmıştır.⁸

Tedavisi için sık sık Granville'e gitmesi gereken Recouvreur burada Belçikalı ressam Jan-Baptist Huysmans (1826–1906) ile tanışmış ve Huysmans'ın etkisiyle resim sanatıyla daha ciddi biçimde ilgilenmeye başlamıştır. Recouvreur, eczane eczacılığının kendisini meslekî olarak tatmin etmediğini düşünerek Eczacılık Teftiş Komisyonu'nda görev almak için uğraşmışsa da ikinci dereceden eczacı diplomasına sahip olması nedeniyle bu göreve gelememiş, bunun üzerine 1896 veya 1897'de tüm zamanını sanat uğraşlarına ayırmak amacıyla eczacılık mesleğini bırakmaya karar vermiştir. 1907'de Lorraine'den ayrılarak Angers'ye yerleşen Recouvreur, 1912'de Lorraine Sanat Dostları Cemiyeti'nin (Société Lorraine des Amis des Arts) başkanlığına seçilmiş, 1917'de ise Turpin de Crissé Müzesi'nin (bugünkü adıyla Pincé Müzesi) küratörlüğü görevine getirilmiştir.^{7,8} Bu dönemde müzedeki objelerin detaylı bir katalogunu çıkarmış ve müzenin ulusal düzeyde tanınmasına önemli katkılarda bulunmuştur. 1928–1936 yılları arasında Les Cahiers de Pincé başlıklı bir sanat dergisi çıkaran Recouvreur 1938 yılında müzedeki görevinden kendi isteğiyle ayrılmıştır. Eşinin ani ölümünden birkaç yıl sonra 18 Mart 1944 tarihinde yaşamını yitirmiştir.⁷

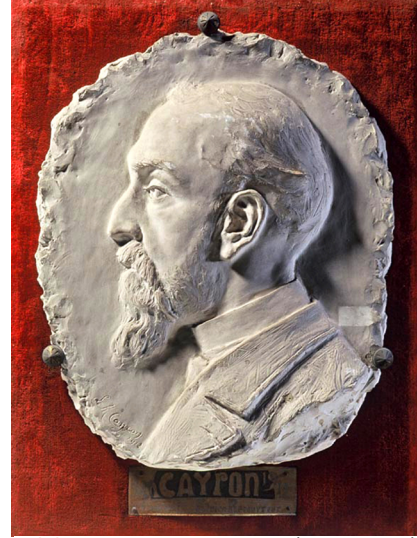
Victor Prouvé (1858–1943), Emile Friant (1863–1932) ve Charles de Meixmoron (1839–1912) gibi ressamların eserlerinden etkilenen Adrien Recouvreur yaşamı boyunca 700'ün üzerinde tablo, gravür, ekslibris ve desen çizmiştir. Kitaplarının yanı sıra Bulletin des Sociétés Artistiques de l'Est, Revue Lorraine Illustrée ve Pays Lorrain'in de aralarında bulunduğu birçok dergide resim tekniği ve sanat tarihi üzerine makaleler kaleme almıştır.

Eczacılık eğitimi sırasında edindiği bilgilerden, sanatsal çalışmalarında yararlanan Recouvreur'un, kimya alanındaki bilgileri onu ilk olarak fotoğraf kimyası alanında araştırma yapmaya yöneltmiştir. Recouvreur 1886 yılında bir eczacılık dergisinde yayımlanan makalesinde, bu konuyla ilgili tespitlerine yer vermiştir.⁹ Renklerin kimyasal yöntemlerle değiştirilebilirliği üzerine yapılmış çalışmaları fark etmesinin ardından sanat eserlerinin geleceği konusunda duyduğu kaygılar, Recouvreur'ü boya kimyası üzerine çalışmalar yapmaya itmiştir. Bu alandaki ilk çalışmasını 1888 yılında Considérations Chimiques sur l'Emploi Rationnel des Couleurs dans la Peinture Artistique (Sanatsal Resimlerde Renklerin Akılcı Kullanımı Üzerine Kimyasal Değerlendirmeler) başlığıyla yayımlamıştır.^{7,8}

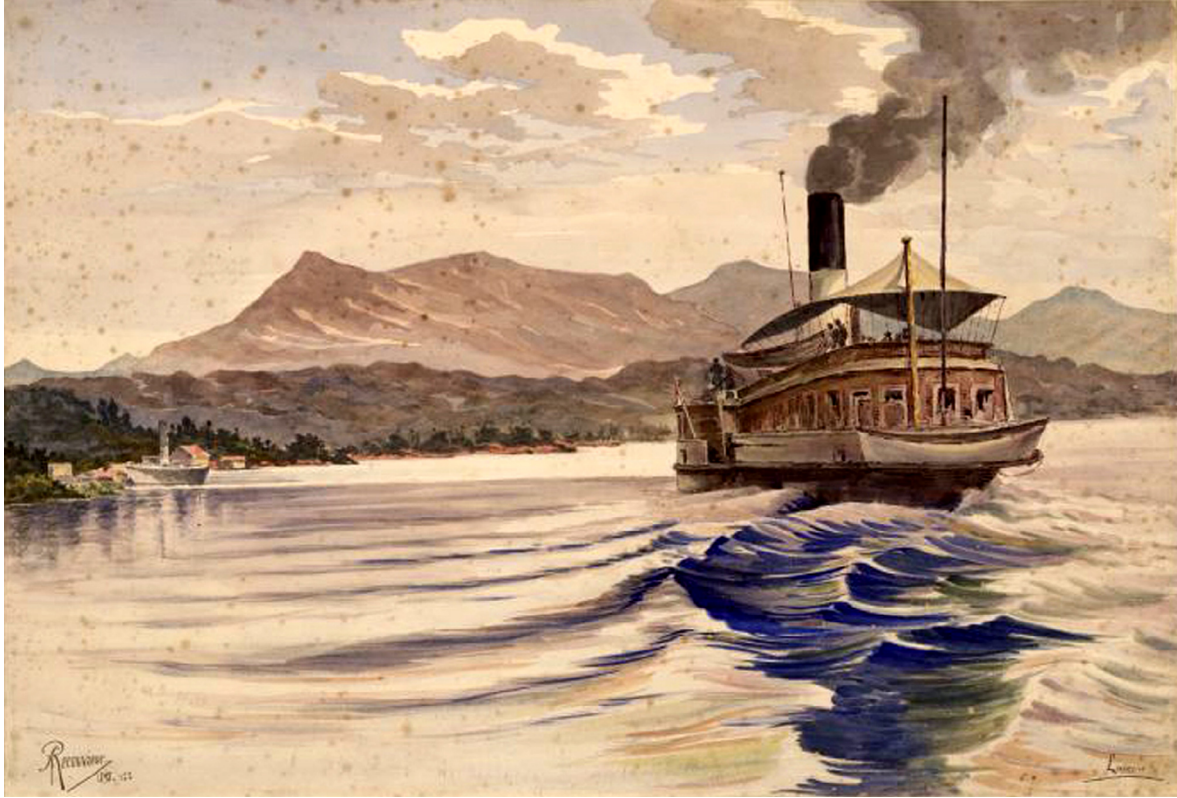
Daha önceleri boya yapımında kullanılan, fakat boyanın zamanla çatlaması ve eserlerdeki gölgeli kısımların kararıp kaybolması gibi istenmeyen etkilere sahip olan bitüm'ün (ham petrolün çöktürülmesi veya rafinerilerde damıtılması yolu ile elde edilen hidrokarbon bileşimli bir madde) boya karışımlarından çıkarılması fikrinden ise La Grammaire du Peintre (Ressamın Grameri) (1890) başlıklı eserinde bahsetmiştir. Bu eser, dönemin sanat çevrelerinde geniş ilgi uyandırmış ve Recouvreur'un Fransız resim çevrelerinde tanınmasına katkıda bulunmuştur. Ressamın Grameri'ni, 1891 yılında yayımladığı L'Harmonie des Couleurs (Renklerin Ahengi) başlıklı diğer kitabı takip etmiştir.⁸

Sanat tarihinde, soluk pastel renklerin hâkim olduğu gerçekçi üsluptaki manzara ve ölü doğa resimleri ile tanınan ve Nancy Resim Ekolü'ne bağlı eklektik bir ressam olarak kabul edilen Adrien Recouvreur'un ismi 28 Eylül 1956 tarihinde Angers'deki bir sokağa verilmiş (Rue Adrien Recouvreur), ayrıca 14 tablosunu içeren bir koleksiyon 1989 yazında Commercy Kalesi'nde ziyarete açılmıştır.⁷

Recouvreur'e ait eserlerin büyük bir bölümü günümüzde Commercy Müzesi ve Angers Güzel Sanatlar Müzesi'nde sergilenmektedir (Şekil 7).

Şekil 6. Louis-Maurice Cayron (1867–1934) tarafından yapılan Adrien Recouvreur rölyefi (1930) (Musée d'Angers, Fransa)

Şekil 7. Adrien Recouvreur'ün "Bateau à vapeur sur le lac de Lucerne" (Luzern Gölü'nde Vapur) başlıklı tablosu (1898) (Musée d'Angers, Fransa)

Tartışma

Bu makaleye konu olan Spitzweg, White ve Recouvreur, çeşitli nedenlerle eczacılık mesleğini terk etmiş ve resim sanatına yönelmişlerdir.^{2,5,7} Bununla birlikte üç ismin de sanat tarihinin önemli ressamları arasında kabul edilmelerinde eczacı olmalarının katkısı yadsınamaz. Zira bu ressamlar, eserlerinde eczacılık eğitimi sırasında öğrendikleri kimya ve botanik bilgilerinden yararlanmışlardır.³⁻⁵ Spitzweg ve Recouvreur kimyasal yöntemlerle yeni renkler elde etmek ya da resimlerdeki boya renklerinin dayanıklılığını artırmak için çalışmalarında bulunmuşlardır.^{3,8} Spitzweg ve White ise eserlerinde morfolojik yapılarına uygun şekilde çizilmiş bitkilerin yer almasına önem göstermişlerdir.^{3,5}

Bahsi geçen ressamlar arasında uluslararası alanda en çok tanınan isim hiç şüphesiz Spitzweg iken White ve Recouvreur'ün ünü kendi ülkeleri ile sınırlı kalmıştır. Fakat bu durum White ve Recouvreur'ün amatör ressamlar olduğu anlamını taşımamaktadır. Her iki ressamın da eserleri yaşadıkları dönemin sanat anlayışını başarıyla yansıtmaları nedeniyle kendi ülkelerinde ilgiyle karşılanmış ve çeşitli müzelerde sergilenmeye değer bulunmuştur.^{1,4,8}

Spitzweg ve Recouvreur'ü eczacılık mesleğini terk ederek resim yapmaya iten nedenler arasında, yakalandıkları hastalıkların da rol oynamış olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, doğa manzaraları ve hayvan çizimleriyle tanınan Ecz. Berend Goos (1815–1885) (Almanya) artan sağırlığı nedeniyle eczacılık mesleğini bıraktıktan sonra tüm mesaisini resim sanatına vermiştir.¹⁰ Eczacı olsun veya olmasın daha birçok sanatçının sahip oldukları hastalıklara bağlı olarak yaratıcılık kabiliyetlerinin arttığını gösteren başka örnekler de bulunmaktadır.^{11,12}

Sanat tarihinde iz bırakmış eczacı ressamlar sadece Spitzweg, White ve Recouvreur değildir. On dokuzuncu yüzyılda yaşamış diğer eczacı ressamlara, sanatsal değeri yüksek botanik çizimleriyle tanınan Gottlieb Wilhelm Bischoff (1797–1854) (Almanya), ornitoloji araştırmalarının yanı sıra kuş çizimleriyle tanınan Friedrich Wilhelm Justus Baedeker (1788–1865), manzara resimleriyle tanınan Charles Decimus Barraud (1822–1897) (Yeni Zelanda), avangart manzara ve portre resimleriyle tanınan Tivadar Csontváry Kosztka (1853–1919) (Macaristan) (1857–1942) örnek verilebilir.^{1,4,13} Macar resim sanatının en ünlü temsilcilerinden biri kabul edilen Csontváry, ışık değişimlerini öne çıkaran ve izlenimciliğe özgü coşkulu renkleri kullandığı gerçekçi üsluptaki resimleri ile uluslararası alanda da büyük ün kazanmıştır.¹³

Yirminci yüzyılda yaşamış, eczacı ressamlar arasında ise manzara, şehir, portre ve soyut resimleriyle tanınan Egon Arno Bräunlich (1919–2001) (Almanya), öncüsü olduğu “endüstriyel resim” anlayışına uygun olarak uzunluğu 50 metreyi bulan ve müşterilerin kendi arzu ettikleri boyutlarda kestirip kullanabildikleri soyut resimleriyle tanınan Giuseppe Pinot-Gallizio (1902–1964) (İtalya), gravür ve soyut resimleriyle tanınan Pierre Dupont (1916–1984) (Fransa), manzara ve sirk resimleriyle tanınan Toni Schorno (1932–2004) (İsviçre), bitki çizimleriyle tanınan Prof. Gerhard Franz (1937) (Almanya) ve yeni izlenimcilik akımını takip eden resimleriyle tanınan Charles Ducroux (1970) (Fransa) gibi isimler öne çıkmaktadır.^{14,15} Bir kısmı müzelerde sergilenen 3000’in üzerinde manzara ve portre resmi çizen ve halen Merseburg’daki eczanesinde (Teich-Apotheke) çalışan Gerd-Gunther Madry (1945) de bu listede yer alması gereken bir diğer eczacı ressamdır. Diğer taraftan bazı ülkelerde eczacı ressamların örgütlendiği ve sergilere birlikte katıldığı görülmektedir. Örneğin İspanya’da ressam eczacıların da aralarında bulunduğu sanatçı eczacılar, İspanyol Yazar ve Sanatçı Eczacılar Birliği’nin (Asociación Española de Farmacéuticos de Letras y Artes) çatısı altında bir araya gelmiştir.¹⁶

Ulusal veya uluslararası resim sergilerine katılan ya da çeşitli yarışmalarda ödül kazanan Türk ressam eczacılar arasında ise şu isimler sayılabilir: Emel Erol (1950), Tülis Can Fazlılar (1953), Yılmaz Umar (1953), Cansen Kuleci (1954), İsmet Müftüoğlu (1954), Nazan Abacıoğlu (1955), Suna Tüfekçibaşı (1955), Gülen Karakuş (1960), Yeşim Göksel Bozgeyik (1966), Seval Ünlüerler (1967), Derya Eğilmez (1968), Ayşem Jale Kıhtır (1971) ve Mustafa Keçeci (1985). Son yıllarda Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Resim Atölyesi’nde Prof. Dr. Maksut Coşkun’un önderliğinde ve ressam Uzm. Biyolog Arş. Gör. Gülnur Ekşi’nin eğitmenliğinde düzenlenen bilimsel bitki illüstrasyon eğitimleri de resme ilgi duyan eczacıların bu alanda kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.¹⁷

Literatürde görsel sanatların tıp eğitiminde kullanımının yararlarına değinen birçok araştırma bulunmaktadır.^{18,19} Örneğin Yale Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin tıbbî teşhis kabiliyetlerinin artırılmasında görsel sanat eserlerinden yararlanılabileceği ortaya konmuştur.²⁰ Cincinnati Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde “Gözlem Sanatı” başlıklı seçmeli dersi alan ikinci sınıf öğrencileri ile yapılan bir diğer çalışmada ise görsel sanat eserleri üzerinde yapılan tıbbî tartışmaların öğrencilerin klinik becerilerini artırdığı ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunduğu tespit edilmiştir.²¹

Bu ve benzeri çalışmalarda elde edilen olumlu sonuçlar aynı uygulamanın eczacılık eğitiminde de yapılabileceği fikrini aklaya getirmektedir. Bu kapsamda, eczacılık öğrencilerine mesleki bilgi ve estetik/sanatsal bakış açısının kazandırılması amacıyla eczacı ressamların hayat hikâyeleri ile birlikte ders içeriğine uygun olarak seçilmiş eserleri eğitim materyali olarak kullanılabilir. Sözelimi farmasötik botanik veya farmakognozi derslerinde öğrencilerden tablolarda gördükleri bitkileri teşhis etmeleri ve ressamın eserde neden bu bitkilere yer vermiş olabileceğini tartışmaları istenebilir. Bu konuda 1890–1914 yılları arasında Polonya sembolik resimlerinde kullanılan bitkilerin teşhis edilip tıbbî değerlerinin tartışıldığı makale ilginç bir örnektir.²²

Benzer şekilde eczane, ilaç veya hasta konulu tablolardan da eczacılık tarihi derslerinde yararlanmak mümkündür. Sözelimi Spitzweg’in eczane konulu tabloları fotoğrafın henüz yaygınlık kazanmadığı bir dönemde, Alman eczanelerinin dış görünümü hakkında fikir vermekte ve eczane dış cephesindeki dekorasyon unsurlarını göstermektedir. İtalyan ressam Pietro Longhi’nin (1702–1785) “Il Farmacista” (Eczacı), Alman ressam Willem Joseph Laguy’nin (1738–1798) “Die Dorfapotheke” (Köy Eczanesi) ve Belçikalı ressam Jef Lambeaux’nun (1852–1908) “La pharmacie de l’Hôpital Saint-Jean à Bruges” (Bruges’deki Aziz John Hastanesi’nin Eczanesi) başlıklı tablolarının da aralarında bulunduğu başka eserlerden aynı şekilde yararlanmak mümkündür.

Sonuç

Bu makale resim sanatına daha çok zaman ayırabilmek için eczacılık mesleğini terk eden Spitzweg, White ve Recouvreur’ün, resim alanındaki başarılarında eczacılık eğitimleri sırasında edindikleri kimya ve botanik bilgilerinin de katkısı olduğunu ortaya koymuştur. Daha geniş kapsamda ise eczacıların geleneksel olarak kendilerine biçilen “ilaç hazırlayıcısı” ve “sağlık danışmanı” rollerinin dışına çıkarak sanat tarihinde de iz bırakabileceklerinin örneklerini vermiştir.

BİLGİ VE TEŞEKKÜR

Bu makale 1-3 Haziran 2016 tarihleri arasında Eskişehir’de düzenlenen XII. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı’nda (TETT) poster bildiri olarak sunulmuştur. Yazarlar, makalenin araştırma ve yazım sürecindeki yardımları nedeniyle Prof. Dr. Afife Mat’a, Prof. Dr. Christoph Friedrich’e, Sayın Meltem Oçaktan’a ve Sayın Clémence Alexandre’a (Angers Müzesi) teşekkür ederler.

KAYNAKLAR

1. Friedrich C, Müller-Jahncke WD. Geschichte der Pharmazie. Eschborn: Govi-Verlag; 2005.
2. Habrich C, Wichmann S. Carl Spitzweg: Der Maler und Apotheker. Stuttgart: Belser; 2003.
3. Hein WH. Apotheker und Apotheken im Werk Carl Spitzwegs. Kelkheim: Selbstverlag; 1958.
4. Friedrich C. Pharmacists in German cultural history. *An Real Acad Farm* 2014;80(3):600-13.
5. Anonim. Pen portraits of people: artist and chemist. *The News*, 11 Aralık 1926, s.6.
6. Wikipedia [Internet]. John White (South Australian painter) [erişim: 11 Mayıs 2016], [https://en.wikipedia.org/wiki/John_White_\(South_Australian_painter\)](https://en.wikipedia.org/wiki/John_White_(South_Australian_painter)).
7. Labrude P. Pharmaciens, peintre éclectique et graveur: Adrien Recouvreur. *Rev Hist Pharm* 1997;85(316):454-5.
8. Hosneld-Hatier S, Labrude P. Le pharmacien, peintre et graveur Adrien Recouvreur et la chimie de la peinture. *Rev Hist Pharm* 1999;87(323):325-34.
9. Recouvreur A. Photosculpture. *Union Pharmaceutique* 1886;27:495-6.
10. Goos B. Ein Leben in Hamburg. Hamburg: Junius Verlag; 2013.
11. Sandblom P. Creativity and Disease: How Illness Affects Literature, Art and Music. New York: Marion Boyars Publishers; 1995.
12. Bogousslavsky J. Artistic creativity, style and brain disorders. *Eur Neurol* 2005;54(2):103-11.
13. Kolektif. Csontváry: An Extraordinary Master of Hungarian Painting. İstanbul: Pera Müzesi Yayınları; 2010.
14. Pecker A. Pierre Dupont (1916-1984), pharmacien, peintre, sculpteur, graveur. *Rev Hist Pharm* 1986;74(269):121-30.
15. Stracey F. Pinot-Gallizio's industrial painting: towards a surplus of life. *Oxford Art J* 2005;28(3):391-405.
16. Asociación Española de Farmacéuticos de Letras y Artes [Internet], [cited June 1, 2016], Available from: <http://www.aefla.portalfarma.com>.
17. Duydu Y, Bolelli K, Yılmaz S, et al. Haberler. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi e-Bülten 2016;2(9):1. [Internet] [cited June 2, 2016] Available from: http://www.pharmacy.ankara.edu.tr/files/2016/01/201601_ebulten_09_ocak_SECURED.pdf.
18. Boisaubin EV, Winkler MG. Seeing patients and life contexts: the visual arts in medical education. *Am J Med Sci* 2000;319(5):292-6.
19. Perry M, et al. The effectiveness of arts-based interventions in medical education: a literature review. *Med Educ* 2011;45(2):141-8.
20. Dolev JC, Friedlaender LK, Braverman IM. Use of fine art to enhance visual diagnostic skills. *JAMA* 2001;286:1020-1.
21. Elder NC, et al. The art of observation: impact of a family medicine and art museum partnership on student education. *Fam Med* 2006;38(6):393-8.
22. Magowska A. Discovering herbalism through art: plants in Polish symbolic painting (1890–1914). *Herba Pol* 2014;60(3):89-100.